

студенти чи викладачі мають реагувати на повідомлення поза робочим часом чи часом навчання.

Варто пам'ятати, що карантин – це стрес для кожного з нас. У цей час як ніколи потрібна підтримка один одного, командна робота та пошук таких компромісних рішень, які б забезпечили ефективний навчальний процес та якість здобутої освіти.

Список використаної літератури:

1. Онлайн пшеницю жала / Оксана Онищенко.–2020.–28 березня-3квітня [Електронний ресурс].–Режим доступу: https://dt.ua/EDUCATION/onlayn-pshenicyu-zhala-343566_.html
2. «Освіта не була готова до дистанційного режиму»: як карантин позначиться на якості знань / Ярина Яким [Електронний ресурс].–Режим доступу: <https://dyvys.info/2020/03/20/osvita-ne-bula-gotova-do-dystantsijnogo-rezhymu-yak-karantyn-roznachytsya-na-yakosti-znan/>
3. Навчання через Skype. Чого більше переваг чи перепон? / Ганна Федосєєва [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://www.prozno.pro/learning-from-skype-whats-better/>
4. Все про Zoom: як почати відеорозмову та не стати потім зіркою Інтернет / Катерина Жученя [Електронний ресурс].–Режим доступу: <https://happymonday.ua/vse-pro-zoom>
5. Обираючи дистанційне навчання, ми не повинні обирати між доступністю і якістю / Інна Совсун [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://dt.ua/EDUCATION/obirayuchi-distanciynе-navchannya-mi-ne-povinni-obirati-mizh-dostupnistyu-i-yakistyu-344794_.html
6. Як ви оцінюєте дистанційне навчання в університеті? / Христина Кушецька [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://instagram.com/kushetskaa?igshid=flyfhuxh3hs3>.

УДК 378:371.

Світлана Грушко

*к. філол. н., доцент кафедри перекладу
і теоретичної та прикладної
лінгвістики Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
ім. К. Д. Ушинського»*

ІНФОРМАТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТА

Анотація. У статті інформаційно-комунікативні технології розглядаються як сучасні методологічні підходи у площині лінгвокраїнознавства – напрямку розвитку лінгвістичної науки, що забезпечує процес оволодіння студентами іноземної мови у засвоєнні мовних знань і у формуванні умінь і навичок практичного користування іноземною мовою з урахуванням національно-мовної картини світу носіїв мови. Цей процес стає

більш ефективним із введенням інформатизації навчання. Інтенсифікація у вивченні іноземної мови відбувається через застосування мультимедійних продуктів, які виконують інформаційно-пізнавальну функцію і синхронізують візуальне та слухове сприймання, синтезують вербальний і невербальний аспект мови, інтегрують часово-просторові та візуально-просторові джерела навчальної інформації. Важливим засобом інформатизації навчального процесу в лінгвокраїнознавчому аспекті є використання Інтернету: сайти, призначені вивченню іноземної мови; розвиваючі завдання лінгвокраїнознавчого характеру; англомовні форуми і блоги, електронна пошта тощо. Особливу увагу привертають електронні навчальні видання, які розвивають лінгвістичні навички і вміння і знайомлять студентів із конкретними аспектами іншомовної культури, без знань яких неможлива ефективна міжкультурна комунікація.

Ключові слова: *інформаційні технології, лінгвістика, країнознавство, інформаційні ресурси.*

Одним з найяскравіших явищ сучасності є посилення ролі міжкультурної комунікації. Мова іде не тільки про процес взаємодії людей із різних культурних спільнот – явище, яке супроводжує людство на протязі всього його існування, але й про нагальну необхідність взаємної інтеграції, обміну інформацією та технологіями між країнами у площині сучасних проблем глобального світу. Природно, що головним засобом комунікації є мова, адже мова – це головний код, за допомогою якого відбувається спілкування між людьми. Без розуміння культури народу, його мови, що сформувала образ мислення людей з якими доводиться взаємодіяти, неможлива повноцінна комунікація. У цьому контексті одним з найголовніших завдань вищої школи є актуалізація мотивації у студентів до вивчення іноземних мов. Важливу роль у підтримці цього мотиву є введення на заняттях з іноземної мови країнознавчих елементів. Актуальність зв'язку країнознавства з навчанням іноземній мові викликана як соціальними, так і лінгвокраїнознавчими причинами.

Лінгвокраїнознавчий матеріал слугує опорою для підтримки мотивації, адже включає в себе два аспекти: відбувається опанування іноземною мовою і надаються відомості про країну. Попри углублення лінгвокраїнознавчих знань у студентів формуються інтелектуальні, мовленнєві здібності, культура мови.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У пошуках нових найбільш оптимальних методологічних підходів у площині лінгвокраїнознавства актуалізуються пошуки нових підходів щодо створення оптимальних умов, які б забезпечили процес оволодіння студентами іноземної мови не тільки у засвоєнні певних мовних знань, але й у формуванні умінь і навичок практичного користування іноземною мовою з урахуванням національно-мовної картини світу носіїв мови. Цей процес стає більш ефективним із введенням інформатизації навчання у площині лінгвокраїнознавства. Інформативно-комунікативні технології у цій галузі знань розглядаються як засіб інтенсифікації у вивченні іноземної мови.

Аналіз останніх публікацій. Лінгвокраїнознавчий аспект, як складова процесу навчання іноземної мови досліджувався у розвідках вітчизняних та зарубіжних науковці: І. Васильцової, Є. Верещагіна, Л. Воскресенської, О. Коломінової, В. Костомарова, А. Солодка, О. Фльорова, Г. Томахіна, Bernard J. Vaars, Stephen N. Elliott, Kees de Bot, Robert Lado та ін. Більшість учених акцентують увагу на вивченні окремих методичних аспектів лінгвокраїнознавства у процесі навчання іноземної мови. У дослідженнях С. Бернштейна, Л. Щерби, А. Супрун, Р. Барсук, Є. Поліванова, В. Виноградова, В. Журавльова висловлюється думка про необхідність порівняльного аналізу рідної та іноземної мови, використання історичних та країнознавчих відомостей, які активізують комунікативно-пізнавальну діяльність студентів. Проблема розробки і впровадження у навчальний процес сучасних інформаційних технологій приділяють увагу С. Новіков, Є. Полат, Т. Пахомова, Л. Цветкова, С. Фадєєв та ін.

Викладання іноземної мови не мислиться без культурознавчого коментування, тому попри усне мовлення на заняттях з іноземної мови на перше місце висувається ознайомлення студентів з реаліями країни, мова якої вивчається. В Україні мовні особливості країни позначаються терміном *лінгвокраїнознавство*, в США існують курси *мови і територій (language and area)*, британськими дослідниками використовується термін *лінгвокультурні дослідження (linguacultural studies)*. Лінгвокраїнознавчий підхід на заняттях з іноземної мови досліджує реалії певної країни, забезпечує розвиток і формування комунікативної компетентності в актах міжкультурної комунікації. У результаті з'являється уявлення про звичаї, традиції культури країни, – все те, що лежить за «межами мови» і допомагає засвоєнню мови.

Одне з завдань лінгвокраїнознавства – навчити студентів здійснювати міжкультурну комунікацію, в основі якої – знання лексичних одиниць із національно-культурною семантикою; демонструвати вміння адекватного їх застосування у міжкультурному спілкуванні; формувати навички використовувати фонові знання для досягнення взаєморозуміння в ситуаціях опосередкованої та безпосередньої міжкультурної комунікації.

Лінгвокраїнознавство традиційно розглядають як галузь лінгводидактики, яка досліджує шляхи і засоби ознайомлення студентів з реаліями країн, яка вносить в учбовий процес відомості про національно-культурну своєрідність мовленнєвого спілкування носія мови з метою забезпечення міжкультурної компетенції. Традиційно вітчизняні науковці визначають лінгвокраїнознавство як лінгвістику, що орієнтована на країнознавство, яка вивчає іноземну мову у співставленні з рідною мовою [2.3.4]. Проте, дослідження у галузі лінгвокраїнознавства свідчать про два типи проблематики цієї дисципліни: лінгвістичні та методичні. Лінгвістичні питання пов'язані із аналізом мовних одиниць з метою виявлення національно-культурного смислу в них. О.В. Фльоров виділяє наступні мовні одиниці: безеквівалентну лексику; невербальні засоби спілкування – дії, що передаються мімікою, жестами, що мають специфічні сфери вживання і які

не прийняті у рідній мові; фонові знання; мовну афористику і фразеологізми, які вживаються з точки зору віддзеркалення в них культури і національних особливостей людей іншомовної культури [5]. Методичні питання, на думку ученого, стосуються прийомів введення, закріплення, активізації специфічних для рідної мови одиниць національно-культурного змісту, що виявляються у іншомовному тексті [5].

Лінгвокраїнознавство акцентує вагу на тих реаліях країни, у результаті незнання яких виникає нерозуміння інформації іноземною мовою або нерозуміння контексту повідомлення. До таких реалій відносяться екзотизми – слова, які у силу певних причин не вживаються за межами певної країни (позначають специфічні явища та об'єкти).

Особливі труднощі викликають топоніми і антропоніми, які є об'єктами лінгвокраїнознавства. Топоніми відображають історію заселення і колонізації території; антропоніми (у першу чергу імена історичних, державних діячів) пов'язані з історією народу. Очевидно, що вивчення таких слів і реалій передбачає багатий соціокультурний матеріал, забезпечує фонові знання, тому лінгвокраїнознавство завжди спирається на країнознавство [1]. Подібний матеріал буває важко продемонструвати мультимедійними засобами, тому вони вимагають додаткових пояснень викладача.

Однією з важливих проблем інформатизації лінгвокраїнознавства як аспекту викладання іноземної мови є проблема відбору лінгвокраїнознавчого матеріалу. Учбовим матеріалом курсу лінгвокраїнознавство є тексти іноземною мовою, які мають бути: аутентичними (мовленнєві твори, що породжені в реальних ситуаціях спілкування в тому соціумі, мова якого вивчається); актуальними (повинні відображати сучасну стадію соціально-рольової взаємодії комунікантів); типовими (представляти стандартизовані мовленнєві висловлювання, які відтворюються у сталих ситуаціях спілкування). Такі форми і прагматичні матеріали, які їх ілюструють (у тому числі мультимедійними засобами) сприятимуть реалізації важливих принципів навчання іноземної мови: комунікативність, наочність, новизна, функціональність.

Лінгвістичні та методичні проблеми лінгвокраїнознавства частково вирішуються через введення у навчальний процес нових засобів навчання – інформатизації навчального процесу.

Сучасні євроінтеграційні виклики диктують навчальним закладам вимоги впровадження інноваційних засобів, підходів та технологій навчання у підготовці кваліфікованих фахівців, які вільно б володіли іноземними мовами, що сприятиме їх професійній самореалізації. Серед інновацій, які дозволяють досягнути високого рівня у фаховій підготовці, чи не найважливішими є інформатизація навчального процесу, яка забезпечує доступність до джерел інформації, її візуалізацію, сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Інформаційні технології у навчанні іноземним мовам у площині лінгвокраїнознавства передбачають у першу чергу використання мультимедійних продуктів (автоматизованих навчальних курсів з іноземних

мов), які виконують інформаційно-пізнавальну функцію. Сучасні дослідження свідчать, що найкращі результати у навчанні мовам були отримані у результаті використання мультимедійних навчальних програм, які синхронізують візуальне та слухове сприймання, синтезують вербальний і невербальний аспект мови, інтегрують часово-просторові та візуально-просторові джерела навчальної інформації [1, 3, 4].

Одним із засобів інформатизації навчального процесу в лінгвокраїнознавчому аспекті є використання Інтернету. Це не тільки сайти, призначені вивченню іноземної мови (багаточисельні словники, ігри зі словом, on-line тести тощо), мета яких популяризація мови. Але й інформація і розвиваючі завдання лінгвокраїнознавчого характеру, які знайомлять студентів із самобутністю історії, традицій, культури країн, мова яких вивчається.

Широкий культурологічний фон, який забезпечують мультимедійні програми та Інтернет-сайти, сприяють як розвитку лінгвістичних навичок і вмінь (збагачують іншомовну лексику, сприяють практиці у перекладацькій діяльності та вмінню працювати із фразеологізмами), так і знайомлять студентів із конкретними аспектами іншомовної культури.

Практично необмежені можливості Інтернету надають таки ж самі можливості для використання інформаційно-комунікаційних технологій для тих, хто бажає вивчати мову або практикуватися у знанні мови. Це читання оригінальних текстів газет та журналів в on-line версії, що знайомлять із сучасним станом культурного та політичного життя зарубіжних країн (такі публікації насичені сучасною термінологією, фразеологізмами, сленгом, алюзіями); листування засобами електронної пошти з іноземними адресатами; можливість публікації власної інформації (веб-блоги); створення Інтернет-проектів (веб-сторінок); участь у дистанційних конференціях, семінарах іноземною мовою; використання текстових та голосових чатів.

Усі перелічені засоби і форми є своєрідним «додатком», допоміжними формами на допомогу ЗВО у викладанні іноземних мов засобами мультимедійних технологій, де перевага надається електронним навчальним виданням з наочними матеріалами, представленими засобами мультимедії: електронними підручниками і посібниками, різного роду довідкової літератури (словниками, енциклопедіями), презентаціями іноземними мовами, відео-матеріалами тощо. Всі ці засоби навчання мають потужний лінгвокраїнознавчий аспект.

Електронні навчальні видання найбільш розповсюджені мультимедійні форми. Їх перевага в наочності подачі матеріалу, можливості адаптації його до дисциплінарних вимог, можливості самоконтролю знань і проходження навчальних тем [1]. Важливу роль в опануванні лінгвокраїнознавчих знань засобами інформаційних технологій відіграє презентація, яка надає можливість студентам продемонструвати власні навички мовленнєвої діяльності: писання, читання, говоріння, переклад.

Високоєфективним методом лінгвокраїнознавчого інформування є відео-метод. Перевага цього методу – наочність інформації, яка є більш доступною для сприйняття, а відтак, легше і швидше засвоюється.

Із допоміжних методів Інтернет ресурсів найбільш розповсюдженим є електронна пошта, яка є додатковим методом спілкування і, одночасно, засобом контролю і передачі інформації.

Під час взаємодії мовної структури та країнознавчої інформації створюється органічна система комунікативних навичок і умінь, які лежать у площині порівняння двох національних культур – рідної та іноземної. У результаті студент може зробити самостійний висновок: вони ніколи повністю не співпадають, адже кожна з них складається з унікальних національних і універсальних інтернаціональних елементів. Для кожної культури співвідношення цих елементів буде різним, тому у лінгвокраїнознавчих коментарях необхідні пояснення щодо особливостей мовної свідомості носія мови. Так, до прикладу, порівнюючи англійське *house* і українське *дім*, необхідно відмітити той факт, що у британців це слово пов'язується у першу чергу з місцем проживання, в українців – на першому плані асоціації з сім'єю. Роз'яснення вимагає і слово *holiday*, яке зазвичай перекладається як *канікули*, інше значення цього слова *відпустка*, часто не береться до уваги, тому що для українця поняття *канікули* і *відпустка* належать до різних сфер діяльності: навчання і роботи. У англійському *café* (кафе) не обідають. Це місце де у певний час вживають каву, чай та алкогольні напої.

Перспективними напрямками подальших наукових розвідок є адаптація інформаційно-комунікативних технологій, мультимедійних навчальних програм до лінгвокраїнознавчого напрямку підготовки майбутніх фахівців-філологів, перекладачів. У цьому контексті перспективним напрямом роботи бачиться перенесення акценту з методологічного навчання іноземним мовам (традиційний підхід) на інформаційне навчання, на розвиток у студентів здатності отримувати і використовувати набуті нові знання за допомогою інформаційно-комунікативних технологій; вміння створювати і функціонувати у інтерактивному іншомовного середовища (у тому числі – віртуальному мовному середовищі). Цей аспект є перспективним напрямом підготовки майбутніх фахівців і одним з головних завдань інтенсифікації викладання лінгвокраїнознавства.

Завдяки лінгвокраїнознавчим матеріалам опанування іноземною мовою відбувається у комунікативно-прагматичному напрямленні, із залученням творчого потенціалу студентів, що призводить до зацікавленості мовою, рівно-партнерським співробітництвом із викладачем.

Інформатизація навчання іноземній мові з лінгвокраїнознавчою складовою – процес об'єктивний і необхідний в сучасних соціокомунікативних умовах. Мультимедійні інформаційні технології та Інтернет-ресурси відкривають широкі можливості для розвитку необхідних мовленнєвих навичок та умінь, підвищують мотивацію студентів до вивчення

іноземних мов, забезпечують індивідуалізацію та диференціацію навчання з урахуванням здібностей студентів. Вони знімають психологічний бар'єр у мовленнєвому спілкуванні, демонструють результативність навчання через установлення міжкультурних зв'язків у віртуальному просторі, створюють умови для самоосвіти та дистанційної освіти.

Інтернет-ресурси, мультимедійні технології дозволяють актуалізувати і популяризувати вивчення іноземних мов, сприяють комунікативно-орієнтованій спрямованості навчання. Сучасні Інтернет-технології значно покращують якість викладання та засвоєння матеріалу. Впровадження інноваційних технологій є ефективним засобом удосконалення освітнього процесу; підвищує мотивацію до вивчення іноземних мов і знайомства з країнами, мови яких вивчаються; сприяє співпраці між викладачем і студентами.

Список використаної літератури

1. Алехин И.А., Тренин И.В. Актуальные проблемы интеграции информационных и дидактических ресурсов в образовательном процессе высшего учебного заведения. *Мир образования – образование в мире*. 2016. № 1. С. 176-186.
2. Євдокимов В.І., Пономарьова Г.Ф., Луценко В.В., Агапова Т.П. та ін. Ефективність навчання студентів: Навчальний посібник / За ред. В.І. Євдокимова. Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2004. 222 с.
3. Молянинова О.Г. Мультимедиа в образовании (теоретические основы и методика использования): Монография. Красноярск: Изд. КрасГУ, 2002. 300 с.
4. Пустовойтов Ю.Л. Альтернативные подходы к формированию иноязычного грамматического навыка. *Современные научные исследования и инновации*. 2015. № 6-5(50). С. 30-38.
5. Флеров О.В. Лингвострановедение и лингводидактика: точки соприкосновения. *Психология, социология и педагогика*. 2016. № 10 [Электронный ресурс]. URL: <http://psychology.snauka.ru/2016/10/7217>.

УДК 378.046.4

Яна Кунденко

*к. філос. наук, доцент кафедри
соціо-гуманітарних дисциплін
Харківського національного університету
будівництва та архітектури*

ЗАЛУЧЕННЯ МУЛЬТІМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗВО ТЕХНІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Анотація. Сучасні мультимедійні засоби комунікації не тільки визначають духовну форму існування соціуму, а й впливають на реальність природи і людини як специфічне віртуальне «середовище проживання».

Таке змістовне наповнення, передбачає відповідну форму проведення занять в рамках навчальних курсів, присвячених вивченню соціальної